

בירורים בהלכה גי'ת א

גיור ללא ברית מילה

עליהם בזה, עיין דעת כהן שם (ב) בפועל אפשר למולו, ולא דמי לנכרת הגיד או אישה, אלא שזו סכנה, ולכן לא נחשב 'אי אפשר' (הר צבי סי' קנ, וכע"ז בהרחבה בשרידי אש מהד' חדשה ח"ב סי' סז, ועי' שו"ת אחיעזר ד, מה, שהיו שרצו להתיר ודחה דבריהם בתוקף). גם מסקנת הרב קוק להחמיר בזה, מטעמים נוספים, שאם יתפרסם יש בזו מכשלה גדולה, וכן שייתכן שאין זה 'מילתא דשכיחא' שרק בו ניתן לגייר בזמן הזה ללא דיינים סמוכים (ואכמ"ל בזה).

דוגמא נוספת עולה מדברי הריטב"א כדלקמן. הרמב"ן (יבמות מז, ב) סבר שניתן בדיעבד למול לאחר הטבילה, וראיתו מגיורת שטבלה – שהטבילה מועילה לעובר, ורק אח"כ נימול. אך הריטב"א (שם) דחה דבריו, דשם הדין שונה, משום שאי אפשר כעת למולו, וממילא נחשב כמו אישה! משמע שלדעת הריטב"א, טבילת האם מועילה לבנה, והוא נולד כשהוא יהודי גמור, משא"כ לדעת הרמב"ן שהוא עדיין לא יהודי כלל (ויש בזה נפק"מ רבות)!

נדון נוסף בא בדברי הפוסקים, לגבי אדם שהיה נשוי לנוכרית, ומל את בנו כשהיה קטן, וכוונתו היתה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו, כשאר ילדי היהודים. ונשאלו הפוסקים, האם כאשר הבן ירצה להתגייר יש לדונו כגר מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית, או כאן כיוון שנמול לשם קיום מצוה עדיף טפי, ויכול להתגייר ע"י טבילה בלבד.

הגמ' אומרת שאבותינו נכנסו לברית ע"י מילה, וכתבו ראשונים שהם נמולו עפ"י ציווי ה' בזמן יציאת מצרים. אך דנו הראשונים לגבי בני לוי שנימולו גם בהיותם במצרים, הלא לא מלו מכוח הציווי עתה, אלא מכוח הציווי לאברהם אבינו. דעת התוס' (כריתות שם) שצריך לומר שמלו לשם כניסה בברית (או שהטיפו דם), אך הרמב"ן (יבמות מו, א) חידש, שכיוון שמלו לשם מצוה – סגי בזה. נמצא, שבפנינו מח' מהי הכונה הנצרכת במילה הגירות, האם מספיקה כוונה לשם מצוה, או שצריך כוונה לשם גירות (ונראה שהמח' היא האם מילת הגירות היא חלק מתהליך הגיור, או מעשה מצוה הנצרך בשביל להיכנס בברית, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' א, דפשט"ל דבעי כוונה לשם גירות). הגר"י אברמסקי (הפרדס כא, ג והו"ד בספר הזכרון הוצ' מכון ירושלים) רצה ללמוד מכוח חידושו של הרמב"ן שבנדון השאלה הני"ל, לא יהיה צריך בהטפת דם, אלא מספיק בטבילה, שהרי אביו מלו לשם מצוה (וכן הביא בספר משפטי שמואל שם בשם הגר"ש סלנט) אמנם יש שחלקו על דבריו, משום שאף הרמב"ן לא אמר אלא כלפי בני לוי שהיו מצווים בזה (הפרדס שם כא, ה ומשפטי שמואל שם), ויש שסברו שלהלכה קיי"ל שצריך כוונה לגירות (צ"י"א יח, סה), ולכן בנדו"ד יש להטיף שוב דם ברית.

בנוסף לקבלת מצוות, נצרכים עוד שלושה דברים לצורך גירות: מילה, טבילה ובזמן ביהמ"ק גם הבאת קרבן (כריתות ט, א), וכך נפסק להלכה. אך דעת ר"א ור' יהושע (יבמות מו, א) שגירות הכוללת טבילה בלבד מועילה, (ור' אליעזר סבר שאף מילה בלבד). הם לומדים זאת ממעמד הר סיני שם התגיירו הנשים בטבילה בלבד. אמנם דעת החולקים ברורה, וכפי שמבואר שם, , שלא נלמד איש מאישה, שבה מילה איננה שייכת. לקמן נראה, שישנם מקרים שונים, בהם דנו ראשונים ואחרונים, שגירות איש תועיל ללא מילה.

דעת בה"ג, שגר שהתגייר כשהוא מהול (נולד מהול או שנימול מכל סיבה אחרת) צריך להטיף ממנו דם ברית, אולם ר"ח סבר, והביאו הרמב"ן (שבת קלה, א), שאינו צריך הטפת דם ברית כלל, משום שהוא דומה לאישה, ובזה גם חכמים יודו (אמנם דעת הרמב"ן עצמו דמשום שאפשר להטיף דם ברית לא חשיב כ'אי אפשר' כמו באישה. ישנה שיטה נוספת, המובאת בטור ריש סימן רסח בשם ר"ח, שאדם כזה אינו יכול להתגייר כלל, ועי' בב"ח שם בביאור השיטה). וייתכן שמח' היא בגדר חיוב המילה של גר, האם זאת משום שעיקר הוא שיהיה מהול (היינו שכאשר נכנס לקדושת ישראל צריך שיהיה מהול) או שחלק מתהליך הגירות זה קיום מצוות מילה (ולפי"ז צריך להטיף דם ברית). להלכה נפסק שיטיף דם ברית ללא ברכה (משום מח' הראשונים, עי' גר"א רסח, ג; אמנם עי' משפטי שמואל לגר"ש ורנר סי' א דאפ"ל דס"ל שהטדי"ב איננו חלק מדיני מילה, אלא תנאי במעשה הגיור, ועי' אין מברכים, עיי"ש שהאריך).

כתר הטור בשם הגאונים, שמי שאין לו גיד – מתגייר בטבילה בלבד, כתב הגר"א (סק"ד) שלגביו יש ללמוד מאישה. אולם הגר"א"ה קוק (דעת כהן סי' קנ) העלה אפשרות נוספת, שאין זה כגר"א שצריך לקיים מילה אלא שאי אפשר, אלא שהטעם דסו"ס בעינין שיהיה מהול, והרי הוא מהול.

בפוסקים בא דיון רחג בנוגע למי שהרופאים אמרו לו שזוהי סכנה שימולו אותו – האם נחשב כמו שאי אפשר ונלמד מאישה, או שלא. בדעת כהן (שם) דן ג"כ לפי החקירה הני"ל, דאם הטעם הוא משום שיהיה מהול, הלא כאן הוא ערל. אך אם החיוב הוא משום קיום מצות מילה, ייתכן שבמקום סכנה נדון כ'אי אפשר' (כיוצ"ב דנו לגבי מי שמתו אחיו מחמת מילה, שלגביו אומרת הגמ' שזוהי סכנה אם יכול להתגייר). אמנם, פוסקים רבים כתבו שאין לדון מקרה זה כ'אי אפשר' מטעמים שונים: (א) ייתכן ש'אי אפשר' זה דווקא לעולם, אבל אם עתיד להתרפא לא קרינן בזה 'אי אפשר' (זכר יצחק סי' ג, ותלה זו במח' רמב"ן וריטב"א שיובאו לקמן לגבי טבילת מעוברת לגירות), ואף אם יאמרו שלעולם לא יתרפא, מי ימר שסומכים